

O przejściach dla zwierząt. Rozmowa z Rafałem T. Kurkiem

Jaki jest główny cel publikacji „Poradnika projektowania przejść dla zwierząt i działań ograniczających śmiertelność fauny przy drogach”?

Rafał T. Kurek: Kilkunastoletnie doświadczenia w projektowaniu i budowie przejść dla zwierząt w Polsce pokazują, że ciągle brakuje konstruktywnego dialogu pomiędzy kluczowymi grupami interesu, uczestniczącymi w planowaniu, projektowaniu i realizacji działań służących ochronie zwierząt przy inwestycjach drogowych. Brak odpowiedniej współpracy i porozumienia pomiędzy przyrodnikami a inwestorem odbija się zwykle na zbyt małej liczbie i nieodpowiednich parametrach przejść dla zwierząt. Natomiast brak konstruktywnej współpracy pomiędzy przyrodnikami a inżynierami powoduje problemy z właściwym przeniesieniem wymagań przyrodniczych na optymalne rozwiązania techniczne.

Estakada spełniająca funkcje mostu krajobrazowego – autostrada A98 (Niemcy). Fot. Rafał Kurek

W założeniu książka z jednej strony ma stanowić kompendium wiedzy przyrodniczej w zakresie minimalizacji oddziaływania dróg na zwierzęta, co jest potrzebne zwłaszcza dla wykonawców opracowań środowiskowych i instytucji wydających decyzje administracyjne. Z drugiej zaś – podejmować próbę pokazania, jak w praktyce te rozwiązania powinny wyglądać, co powinno pomóc zwłaszcza inżynierom. Głównym celem było stworzenie narzędzia przydatnego praktycznie na każdym etapie planowania i projektowania działań chroniących zwierzęta, dla możliwie najszerzej grupy odbiorców.

Czytając książkę można zauważyć, jak wiele błędów jest popełnianych przy projektowaniu i realizacji przejść dla zwierząt. W jakim stopniu eliminacja tych błędów pozwoli zwierzętom lepiej korzystać z tych obiektów?

Większość błędów dotyczy niedostosowania przejść do wymagań i preferencji poszczególnych gatunków zwierząt. Wynikają one przede wszystkim z faktu, że nie uwzględnia się specyfiki tych obiektów i ich szczególnych funkcji. Przejścia na etapie projektowania traktowane są często przez inżynierów jak typowe obiekty mostowe, przeznaczone do wykorzystania przez człowieka. Zwykle prowadzi to do tego, że posiadają one szereg typowych błędów obniżających ich skuteczność ekologiczną. W skrajnych przypadkach obiekty przeznaczone dla zwierząt są nimi jedynie z nazwy i w ogóle nie są przez zwierzęta wykorzystywane. Unikanie błędów na etapie ustalania lokalizacji przejść oraz właściwy dobór ich parametrów i rozwiązań konstrukcyjnych są niezbędnymi warunkami osiągnięcia pełnej skuteczności przejść i zamierzonych efektów ekologicznych.

Przed Polską jeszcze wiele lat intensywnych prac nad rozbudową sieci drogowej i kolejowej. Czy realizacja wytycznych zawartych w tej pracy pozwoli w zadowalający sposób ochronić zwierzęta przed oddziaływaniem inwestycji?

Stosowanie optymalnych rozwiązań przy projektowaniu i budowie rozwiązań służących ochronie fauny będzie z pewnością decydujące dla ich skuteczności i pozwoli na lepszą ochronę zasobów przyrodniczych, zagrożonych w wyniku realizacji inwestycji transportowych. Planowana w najbliższych latach rozbudowa infrastruktury spowoduje poważne zagrożenia nie tylko dla wielu

gatunków zwierząt, ale także np. dla zachowania spójności sieci Natura 2000. Minimalizacja tych zagrożeń wymaga zastosowania rozwiązań najskuteczniejszych, sprawdzonych w świecie. Stosowanie wytycznych zawartych w publikacji pomoże takie rozwiązania zrealizować.

Przejście dolne zespolone z drogą leśną - konstrukcja żelbetowa, jednoprzęsłowa - droga ekspresowa S-3. Fot. Rafał Kurek

Czy jest znana skuteczność wykorzystania istniejących już przejść dla zwierząt? Czy są znane takie obiekty, które sprawdziły się i zwierzęta chętnie z nich korzystają?

W Europie Zachodniej istnieje wiele obiektów, które są od lat monitorowane, i których skuteczność została dobrze udokumentowana, dając podstawy merytoryczne do opracowania wytycznych projektowania przejść na poziomie wspólnotowym. Za najlepsze rozwiązania uważane są długie i wysokie mosty w formie estakad oraz szerokie przejścia górne nad drogami. W Polsce dotychczas prowadzono jedynie nieliczne obserwacje i projekty monitoringowe dotyczące skuteczności przejść, jednak z pewnością rozwiązania stosowane w innych krajach europejskich również u nas będą właściwe i skuteczne.

Jakie są jeszcze trudności, które należy pilnie rozwiązać przy rozwiązywaniu problemów przejść w naszym kraju?

Kluczową kwestią jest rozwijanie współpracy na linii przyrodniczy-inżynierowie-inwestor w duchu konstruktywnego dialogu. Przez ostatnie lata zapoczątkowane zostały pozytywne zmiany w tej dziedzinie i znacząco poprawił się „klimat” do współpracy.

Kolejną ważną kwestią jest zmiana podejścia inżynierów do projektowania przejść dla zwierząt z pełnym uwzględnieniem specyfiki tych obiektów. Z drugiej strony ważna jest świadomość przyrodników o uwarunkowaniach i ograniczeniach technicznych, które nie zawsze pozwalają na zastosowanie wszystkich zaplanowanych działań chroniących zwierzęta w opracowaniach środowiskowych. Optymalnych rozwiązań trzeba poszukiwać wspólnie w drodze partnerskiej dyskusji.

Niewątpliwie niezbędna jest także nowelizacja obowiązujących przepisów prawnych w zakresie warunków technicznych dróg i obiektów inżynierskich, które aktualnie zupełnie nie przystają do stanu wiedzy przyrodniczej i często blokują wdrażanie optymalnych rozwiązań służących ochronie fauny.

Dziękuję za rozmowę.

Rafał T. Kurek - biolog specjalizujący się w badaniu korytarzy ekologicznych fauny i fragmentacji środowiska przez infrastrukturę liniową. Autor kilkudziesięciu opracowań specjalistycznych i popularnonaukowych, dotyczących oddziaływania najważniejszych szlaków komunikacyjnych w Polsce na zwierzęta. Autor książek „Ochrona dziko żyjących zwierząt przy inwestycjach drogowych w Polsce” (2008) i „Poradnik projektowania przejść dla zwierząt i działań ograniczających śmiertelność fauny przy drogach” (2010), współautor publikacji „Zwierzęta a drogi. Metody ograniczania negatywnego wpływu dróg na populacje dziko żyjących zwierząt” (2004, 2006 - II wydanie, 2009 - wydanie w jęz. angielskim). Skarbnik Zarządu Pracowni na rzecz Wszystkich Istot.